
P.J. Linckens

A.C. Berghuis

W
wetenschappelijk

C
onderzoek- en

D
documentatie

C
centrum

**Justitie versus
voetbalvandalen**

Ministerie van
Justitie

1988

Inhoudsopgave

	Voornaamste uitkomsten	1
1	Inleiding	3
2	Gegevens van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme	5
2.1	De geregistreerde vandalen en de gepleegde delicten	5
2.1.1	Totaaloverzicht	5
2.1.2	Openlijke geweldpleging	7
2.1.3	Discriminatie	7
2.1.4	Algemene Plaatselijke Verordening	7
2.1.5	Vervoerswetten	8
2.1.6	Wapenwetten	9
2.1.7	De gepleegde feiten nader bezien	9
2.2	De leeftijd van de daders	11
3	Het strafrechtelijk verleden van voetbalvandalen	13
4	Strafrechtelijke afhandeling van zaken van voetbalvandalisme	15
4.1	De verzameling van de gegevens	15
4.2	Inverzekeringstelling en inbewaringstelling	15
4.3	De afdoeningsmodaliteit	16
4.3.1	Afdoening door officier van justitie of rechter	16
4.3.2	Sepots en transacties	16
4.3.3	Niet-schuldigverklaringen door de rechter	17
4.3.4	Schuldigverklaringen	17
4.3.5	Alle onvoorwaardelijk opgelegde sancties	18
4.3.6	Afdoening per delicttype	19
4.3.7	De afdoening in vergelijking met andere misdrijven	19
4.3.8	Overdrachten	21
5	De afhandelingsduur	23
5.1	De totale afhandelingsduur	23
5.2	De afhandelingsduur van politie en justitie	23
5.3	De justitiële afhandelingsduur en aard van de afdoening	24
	Bijlage	27

Voornaamste uitkomsten

De voornaamste bevindingen kunnen als volgt worden samengevat.

- a. In 1987 zijn ruim 1000 van voetbalvandalisme verdachte personen in aanraking gekomen met de politie. De helft van hen is ter verdere behandeling aan justitie overgedragen.
- b. De ruim 500 zaken die bij justitie zijn terechtgekomen betreffen zowel misdrijven als overtredingen, veelal gepleegd buiten de stadions (voor 80%), en betreffen vooral diverse vormen van agressie tegen personen, in groepsverband gepleegd.
- c. De bij deze zaken betrokken verdachten zijn voor 40% strafrechtelijk minderjarig (jonger dan 18 jaar). Van de verdachten is ruim de helft al eerder met justitie in aanraking geweest, in belangrijke mate voor (vermogens)feiten die niet direct verband lijken te hebben met voetbalvandalisme.
- d. Indien er voldoende bewijstechnische gronden aanwezig zijn, volgt vrijwel steeds enigerlei vorm van een daadwerkelijke sanctie. Ook in de gevallen waarin de officier van justitie niet vervolgt, moeten de verdachten meestal aan bepaalde voorwaarden voldoen: het betalen van een transactiebedrag of schadevergoeding of het meewerken aan een dienstverleningsproject.
- e. De officieren van justitie seponeren relatief dikwijls zaken op technische gronden, vooral vanwege gebrek aan bewijs. Dit betreft met name geweldpleging tegen goederen (vernieling).
- f. De aan de rechter voorgelegde zaken van voetbalvandalisme eindigen in bijna de helft van de gevallen in een geheel onvoorwaardelijke boete of vrijheidsstraf. In ruim de helft volgt een (deels) voorwaardelijke straf, waarbij als sanctie veelvuldig een verbod tot het bezoeken van voetbalwedstrijden wordt opgelegd.
- g. De "lik-op-stuk-behandeling" krijgt, wat snelheid van afhandeling betreft, slechts in een minderheid van de zaken gestalte. In de helft van de zaken duurt het langer dan zeven maanden voordat er een beslissing van officier van justitie of rechter volgt.

1 Inleiding

Eind 1987 vroeg de Procureur-Generaal bij het Gerechtshof Arnhem, mr. J.H.G. Boekraad, of het WODC wilde inventariseren op welke wijze justitie zaken van voetbalvandalisme afhandelt. Onder meer is een systematisch inzicht in de aard van de opgelegde sancties en de snelheid van afdoening wenselijk, omdat daarmee duidelijk wordt welke de bijdrage van justitie is naast die van bijvoorbeeld de politie, het lokale bestuur en de organisaties van betaald voetbal. Tevens maakt het beschikbaar komen van gegevens mogelijk dat het beleid in de diverse arrondissementen op elkaar wordt afgestemd, zulks in het licht van algemene wenselijkheden van beleid, zoals verwoord in rondschrijven van de vergadering van Procureurs-Generaal¹.

Het WODC heeft aan de vraag van de Procureur-Generaal willen voldoen en in dit verslag worden de bevindingen vermeld. In het onderzoek is de volgende werkwijze gevolgd. Van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) zijn de personalia verkregen van alle voetbalvandalen die door de politie in 1987 zijn geverbaliseerd en van wie de processen-verbaal zijn doorgezonden naar justitie.² Daarbij zijn ook gegevens meegenomen betreffende de strafbare feiten die reden tot verbalisering gaven. De resultaten hiervan worden beschreven in hoofdstuk 2. Vervolgens is, met behulp van de van het CIV verkregen personalia, nagegaan in hoeverre voetbalvandalen reeds eerder met justitie in aanraking kwamen³. Daarmee is een globaal inzicht te verkrijgen in de mate waarin zij zich eerder bij justitie moesten verantwoorden voor feiten in de voetbalvandalismesfeer of juist daarbuiten. Het strafrechtelijk verleden van voetbalvandalen wordt beschreven in hoofdstuk 3.

Tot slot is aan de parketten gevraagd hoe de zaken zijn afgedaan. Met de verzameling van de "afloopberichten" werd begonnen in maart 1988. Op het moment dat dit rapport werd geschreven (oktober 1988), zijn nog niet alle zaken uit 1987 afgedaan, waardoor geen compleet beeld kan worden geschetst van de justitiële reactie op voet-

¹ 22 september 1986, kenmerk 6100; Bestrijding van Voetbalvandalisme.

² Met dank aan de heer R.A. Siebelink van het CIV.

³ De hierbij verrichte verzameling van gegevens uit het Algemeen Documentatieregister was mede functioneel voor het traceren van parketnummers van de zaken die naar justitie waren doorgezonden.

balvandalisme (hoofdstuk 4) en de afhandelingsduur van de zaken (hoofdstuk 5). Wel is de stellige indruk dat geen geheel ander beeld zou worden verkregen wanneer over alle zaken informatie zou bestaan. Omdat langer wachten de actualiteit van het onderzoeksmateriaal sterk zou verminderen, is gekozen voor een snelle rapportage.

2 Gegevens van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme

2.1 De geregistreerde vanden en de gepleegde delicten

2.1.1 Totaaloverzicht

Het CIV registreert alle door de politie aangehouden en/of geverbaliseerde personen die worden verdacht van het plegen van strafbare feiten bij gelegenheid van een voetbalwedstrijd. Het CIV is met haar werkzaamheden gestart in april 1986. Het eerste volledige kalenderjaar waarin het bureau operationeel was, is dus 1987.

In 1987 werden 1024 voetbalvanden aangehouden en door de politie geregistreerd. Daarbij werd tegen 514 personen proces-verbaal opgemaakt dat ter kennis werd gebracht van justitie. De helft van de aangehouden verdachten is dus niet onderworpen aan mogelijk justitiële gevolgen op de verdenking strafbare feiten te hebben begaan. Hierbij speelt een rol dat voetbalvanden doorgaans in groepsverband opereren, in situaties waarin het niet onmiddellijk duidelijk is wie zich aan strafbare feiten schuldig maakten. Voorbeeld hiervan vormt het vernielen van het interieur van een bus of treincoupé. Pas na aanhouding en verhoor kan blijken dat sommige betrokkenen geen of een gering aandeel hebben gehad in de strafbare feiten of dat er onvoldoende bewijs voorhanden is om justitieel ingrijpen te rechtvaardigen.

Ons onderzoek heeft zich gericht op de in 1987 aangehouden verdachten die zich moesten verantwoorden voor justitie. In de 514 gevallen die ter kennis zijn gebracht van justitie, heeft de politie registratieformulieren ingevuld ten behoeve van het CIV. Op elk formulier was het misdrijf of de overtreding waarvan de betrokkene werd verdacht, vermeld. Minimaal is de van toepassing zijnde wet en het wetsartikel genoteerd. In veel gevallen volgde ook een korte beschrijving van de gepleegde feiten. Tabel 1 geeft de frequenties weer waarmee de diverse Wetten, Verordeningen en Reglementen door voetbalvanden zijn overtreden. Voor het Wetboek van Strafrecht zijn deze frequenties per artikel vermeld.

Tabel 1: Strafbare feiten naar wet en wetsartikel

	abs.	%
Wetboek van strafrecht totaal	356	69,3
art. 141 : openlijke geweldpleging	203	39,5
art. 137 : discriminatie	45	8,8
art. 310, 311 : diefstal	23	4,5
art. 300 t/m 302 : mishandeling	22	4,3
art. 350 : vernieling	21	4,1
* art. 424 : straatschenderij	10	1,9
art. 180 t/m 184 : verzet, belemmering	9	1,8
art. 157 : brandstichting	8	1,6
overige artikelen WvSr. (misdrijven)	10	1,9
* overige artikelen WvSr. (overtredingen)	5	1,0
* Alg. Plaatselijke of Politieverordening	65	12,6
Vervoerswetten totaal	56	10,9
* Wet Vervoersvoorwaarden Openbaar Vervoer	35	6,8
* Algemeen Reglement Vervoer	11	2,1
* Spoorwegwet	10	1,9
Wapenwetten totaal	33	6,4
* Wapenwet	28	5,4
* Wet Mering Ongewenste Handwapenen	4	0,8
Vuurwapenwet	1	0,2
* Reglement Gevaarlijke Stoffen	4	0,8
totaal	514	100

* 172 (=33,5%) overtredingen waarvan de kennisgeving in eerste aanleg behoort tot de competentie van de kantongerechten.

Omdat de tekst van een wet(sartikel) niet altijd voldoende duidelijk weergeeft welke strafbare handelingen door een verdachte zouden zijn verricht, is ook gekeken naar de korte beschrijving van de feiten die op veel registratieformulieren was vermeld. Voor een aantal veel voorkomende en/of minder eenduidige delicttypen worden de resultaten daarvan hierna afzonderlijk weergegeven. Aan het eind van deze paragraaf is tot slot getracht een samenvattend beeld te schetsen van alle voetbalvandalismedelicten.

2.1.2 *Openlijke geweldpleging*

Bijna 40% van de personen die aan justitie zijn overgedragen, werd verdacht van overtreding van artikel 141 van het Wetboek van Strafrecht (WvSr.): "Openlijk met verenigde krachten geweld plegen tegen *personen* of *goederen*". Omdat voetbalvandalisme meestal wordt geassocieerd met gewelddadige handelingen van een groep jongeren in het openbaar, is het gevonden percentage van 40 zeker niet onverwacht hoog.

Voor zover kon worden nagegaan, was het openlijk geweld in twee derde van de gevallen uitsluitend of mede tegen *personen* gericht. In de helft van deze gevallen keerden men zich tegen de politie, treinconductor, suppoost of andere gezagsdragers. In de overige gevallen vormden de supporters van de tegenpartij het doelwit. Onder meer werden supporterstreinen met stenen bekogeld, waarbij de agressie weliswaar gericht was tegen personen, maar waarbij de schadelijke gevolgen vooral voor rekening kwamen van de Nederlandse Spoorwegen (NS).

In een derde van de gevallen van openlijk geweld was de agressie *uitsluitend* gericht tegen *goederen*. Meestal ging het om aangebrachte vernielingen in bus, trein of op een NS-station.

2.1.3 *Discriminatie*

In 1987 werden 45 personen de werden verdacht van overtreding van artikel 137 WvSr. overgedragen aan justitie. Vrijwel altijd was lid c van toepassing: "het zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaten over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of hun levensovertuiging". Veelal ging het om het luidkeels schreeuwen of zingen van antisemitische leuzen en liederen. Door middel van één proces-verbaal werden maar liefst 23 verdachten tegelijk aan justitie ter kennis gebracht.

2.1.4 *Algemene Plaatselijke Verordening*

Overtredingen van Algemene Plaatselijke Verordeningen (c.q. Algemene Politie Verordeningen) variëren sterk in aard. Schelden tegen de politie, spuwen, het in bezit hebben en het gebruiken van vuurwerk, het dragen van stenen, maar ook het niet-voldoen aan een bevel van een gezagsdrager, zijn gepleegde feiten die in de diverse plaatselijke

verordeningen zijn strafbaar gesteld.

In een minderheid van de 65 gevallen waarin een APV-artikel werd overtreden, was bovendien sprake van daadwerkelijke toepassing van (licht) geweld tegen personen of goederen.

2.1.5 *Vervoerswetten*

In totaal werden 56 jongeren verdacht van het overtreden van een artikel uit de Wet Vervoersvoorwaarden Openbaar Vervoer (WVOV), het Algemeen Reglement Vervoer (ARV) of de Spoorwegwet.

De eerst genoemde wet werd het meest overtreden: 35 maal. Vrijwel altijd ging het om artikel 8, lid 1, waarin wordt verboden "zich in een vervoermiddel in zodanige toestand te bevinden, zich zodanig te gedragen of zodanige handbagage mee te nemen, dat orde, rust, veiligheid of een goede bedrijfsgang wordt of kan worden verstoord". Artikel 5, lid 1 van het ARV is vrijwel gelijklopend. Het enige verschil is de plaats van handeling. Het ARV-artikel verbiedt onbehoorlijk gedrag *op het station*, in plaats van in een vervoermiddel. In totaal werden elf zaken betreffende overtredingen van het ARV door justitie in behandeling genomen. De overtreders van de WVOV en het ARV maakten zich o.a. schuldig aan het zonder noodzaak trekken aan de noodrem, het verlaten van een trein door het raam, het lostrekken van een tochtstrip, het spuiten van bier vanuit de trein over wachtende mensen op het station, het ontregelen van de centrale deursluiting en het verontreinigen van het station.⁴

De derde "vervoerswet" (de Spoorwegwet) werd tien maal genoemd. De overtreders negeerden allen het verbod om over de sporen te lopen (artikel 43).

⁴ Overigens is met ingang van 1 januari 1988 de Wet Personenvervoer in werking getreden. Daarmee kwam de WVOV te vervallen en werd het ARV aangepast. Vanaf genoemde datum zijn beide wetten niet meer van toepassing voor gedrag dat de orde, rust, veiligheid of een goede bedrijfsgang verstoort. Ongeacht de plaats (in een vervoermiddel of op het station) is onbehoorlijk gedrag nu verboden volgens artikel 32 van de Wet Personenvervoer. Artikel 61, lid 1^a t/m 1^l geeft aan wat daar onder dient te worden verstaan.

2.1.6 *Wapenwetten*

De meeste wapens die op verdachten werden aangetroffen, vallen onder de Wet van 9 mei 1890, in de regel de Wapenwet genoemd. Er werden vooral diverse soorten messen in beslag genomen.

2.1.7 *De gepleegde feiten nader bezien*

In de voetnoot van tabel 1 is reeds vermeld dat het in 33,5% van de strafbare feiten niet om een misdrijf gaat, maar om een overtreding, waarvan de kennisneming in eerste aanleg tot de competentie van de kantongerechten behoort. Over het algemeen wordt aangenomen dat overtredingen minder ernstig van aard zijn dan misdrijven. In CBS-statistieken worden overtredingen ook summier behandeld in vergelijking met misdrijven. Ook het feit dat de meerderheid van de overtredingen in het verkeer worden gepleegd, heeft ertoe geleid dat aan deze strafbare feiten vrijwel geen aandacht wordt geschonken in criminologische onderzoeken.

Het gegeven dat een derde van het CIV-bestand bestaat uit plegers van overtredingen, lijkt aan te geven dat bij voetbalsupporters lage tolerantiegrenzen worden gehanteerd. Op grond van het ons ter beschikking staande materiaal mag deze conclusie echter niet in zijn algemeenheid worden getrokken. Het aandeel van de overtredingen varieert namelijk nogal per plaats. Bovendien is gebleken dat er bij sommige APV-overtredingen gesproken kan worden van strafbare handelingen die weinig of niets afwijken van handelingen die in andere gevallen door de politie zijn gerubriceerd onder bv. de misdrijven "mishandeling" of "vernieling". Maar ook overtredingen die zich niet als misdrijf laten rubriceren, behoeven niet per definitie minder ernstig van aard te zijn dan misdrijven. Begaat een jongen die, weliswaar zonder iemand direct te bedreigen, uitdagend met een mes in zijn hand rondloopt (overtreding: Wapenwet), een lichter vergrijp dan iemand die met een grote groep racistische liederen zingt (misdrijf: artikel 137 WvSr.)? Het zijn nauwelijks te vergelijken zaken en het ligt niet op onze weg hierop een antwoord te geven. Het moge duidelijk zijn dat een indeling van feiten naar wet en artikel slechts in beperkte mate aangeeft wat de aard en de ernst is van de verschillende delicten. Met behulp van de korte toelichting op de registratieformulieren is een tweede rubricering aangebracht, waarbij de aard van het delict beter tot zijn recht komt.

Met enig voorbehoud (omdat niet altijd een verbale beschrijving van de delicten was

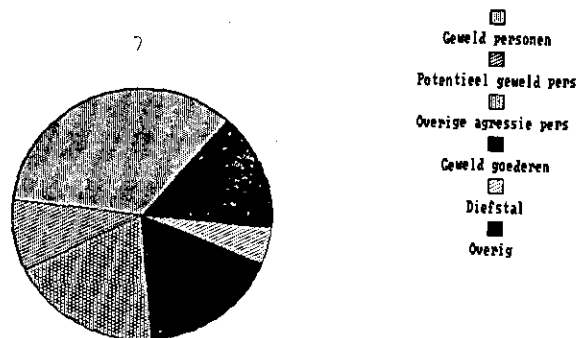
gegeven) kan worden gesteld dat bijna twee derde van de voetbalvandalen die door de politie in 1987 zijn aangehouden en aan justitie zijn overgedragen, werd verdacht van agressie tegen personen gericht. Hierbij is het volgende onderscheid te maken:

- daadwerkelijke uitoefening van geweld tegen functionarissen en supporters van de tegenpartij, o.a. in de vorm van het bekogelen van supporterstreinen (de helft);
- potentiële geweldpleging: dreigen met geweld, vergaren of bezitten van stenen en wapens (een zesde deel);
- overig agressief gedrag: discriminerende leuzen uiten, schelden, spuwen, enz. (een derde deel).

Voorzets maakte een zesde deel van de verdachten zich schuldig aan geweld tegen goederen (openlijk geweld tegen goederen, vernieling en brandstichting). Slechts 1 op de 20 personen werd verdacht van diefstal. Het restant (nog geen zesde deel) was zeer gevarieerd: in bezit hebben of afsteken van vuurwerk (niet-agressief gebruik), niet voldoen aan een bevel van een functionaris, lopen over de spoorbaan, klimmen door het raam van de trein, enz.

In grafiek 1 is het resultaat grafisch weergegeven.

figuur 1: De aard van de gepleegde delicten

Van alle feiten is geprobeerd na te gaan waar zij zich afspeelden. Helaas kon in een derde van de gevallen geen lokatie van de registratieformulieren worden afgeleid. In de overige gevallen bleken de feiten zich voor 40% af te spelen in het openbaar vervoer

of op het station, voor 20% in het stadion en voor 40% op andere lokaties (op straat, voor het station, voor het stadion e.d.). Met nadruk wordt erop gewezen dat de onderzoeksgegevens betrekking hebben op de ter kennis van justitie gekomen strafbare feiten met bekende verdachten. Een lokatieverdeling van alle door voetbalvandalen gepleegde misdrijven en overtredingen is niet bekend, maar zou wellicht een wat ander beeld hebben gegeven.

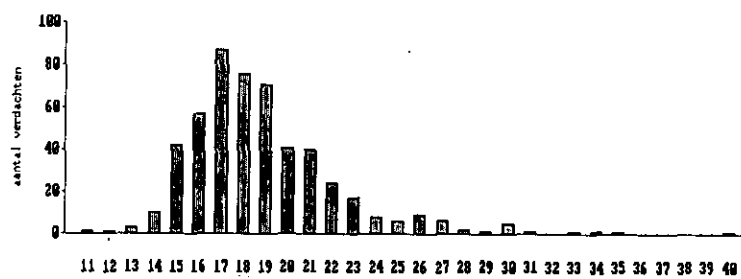
Tot slot zijn de leeftijdsverdeling (zie paragraaf 2.2) en de gepleegde delicten van de onderzochte groep verdachten globaal vergeleken met soortgelijke gegevens van de ongeveer even grote groep personen die niet door de politie is overgedragen aan justitie.

Voor wat betreft de leeftijdsverdeling is er geen verschil. Met andere woorden: de leeftijd van de aangehoudene is in de regel niet van invloed op de beslissing om wel of niet justitie te informeren. De delictsverdeling ziet er wel wat anders uit. Delicten die sterk zijn "oververtegenwoordigd" in de onderzochte groep, zijn discriminatie en overtredingen van de APV, van de Vervoerswetten en van de Wapenwet. Personen die verdacht werden van vernieling of straatschenderij, werden juist minder vaak na aanhouding naar justitie doorgezonden.

2.2 De leeftijd van de daders

Figuur 2 geeft een overzicht van de leeftijd van de voetbalvandalen in het onderzoek. Deze blijkt te variëren van 11 tot 40 jaar. Meer dan de helft valt in de groep 16 t/m 19 jaar. Bijna 40% is jonger dan 18 jaar en dus strafrechtelijk minderjarig. Nog geen 10% is ouder dan 23 jaar. Ten aanzien van de gepleegde delicten zijn er geen opvallende verschillen te constateren tussen de diverse leeftijdsgroepen: jongeren blijken dus niet voor andere delicten te zijn geverbaliseerd dan ouderen.

Figuur 2: De leeftijd van de daders

3 Het strafrechtelijk verleden van voetbalvandalen

Bij de Justitiële Documentatiedienst is voor iedere verdachte in zijn of haar geboorte-arrondissement een uittreksel opgevraagd uit het zg. Algemeen Documentatieregister. Van de 514 voetbalvandalen bleken er 71 (14%) niet bekend bij de Justitiële Documentatiedienst. Dat wil dus zeggen dat ook het voetbaldelict op basis waarvan de verdachte bij het CIV was geregistreerd, niet in het Algemeen Documentatieregister was opgenomen. Dat wordt veroorzaakt door het feit dat wel alle misdrijven, maar lang niet alle overtredingen geregistreerd worden.

Het was niet goed mogelijk om een onderscheid te maken tussen personen bij wie de eerdere justitiële contacten uitsluitend het gevolg waren van eerder gepleegde delicten rondom voetbalwedstrijden en personen die eerder andere strafbare feiten op hun naam hadden staan.

Na een analyse van de uittreksels bleek dat ruim de helft van de 514 verdachten (53%) al geregistreerd stond, omdat justitie reeds eerder zaken tegen hen in behandeling had genomen. Een verwaarloosbaar klein percentage hiervan wordt gevormd door personen die uitsluitend werden verdacht van eerdere overtredingen en niet van misdrijven. Daarbij zijn de incidenteel geregistreerde verkeersovertredingen overigens niet meegeteld.

Hoog scorende delicten zijn diefstal en heling (geregistreerd bij 37% van alle 514 verdachten), openlijke geweldpleging (22%), vernieling (19%) en mishandeling, verzet e.d. (14%). De categorieën diefstal met geweld, straatschenderij en overtreding van de Wapenwet omvatten elk 5% van de verdachten.

In deze cijfers valt op dat nogal wat jongeren (37%) eerder met justitie in aanraking kwamen vanwege vermogensdelicten, delicten die juist niet typisch voetbalvandalismedelicten vormen.⁵ Dit wijst erop dat ten minste een minderheid van de voetbalvandalen zich ook schuldig maakte aan feiten die geen direct verband met voetbalvandalisme hebben.

Hoe ouder de aangehouden voetbalvandaal is, hoe (vanzelfsprekend) groter de kans

⁵ Zie tabel 1: diefstal maakt slechts 5% uit van alle in een jaar door justitie behandelde voetbalvandalismezaken.

dat hij al bekend was bij justitie. Van de groep jongeren tot en met 16 jaar was nog geen derde deel eerder in aanraking geweest met justitie, voor de 17- en 18-jarigen bedroeg het percentage recidivisten 50%, terwijl van de groep 19 jaar en ouder twee derde reeds bij justitie bekend was.

Als we uitsluitend kijken naar eerdere schuldigverklaringen uitgesproken door de rechter, dan blijkt dat 32% van alle voetbalvandalen reeds eerder is veroordeeld.

Op verzoek leverde het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) een computeruitdraai met alle onherroepelijke uitspraken van de rechter in 1987 terzake van misdrijven WvSr., uitgesplitst naar leeftijd van de verdachten en het al dan niet hebben van een strafregister. Voor een optimale vergelijking zijn deze gegevens gezet naast soortgelijke gegevens van die voetbalvandalen die zich voor de rechter moesten verantwoorden voor een voetbaldelict in de misdrijvensfeer. Bij een indeling naar leeftijd blijken de percentages voetbalvandalen met eerdere veroordelingen ongeveer op hetzelfde niveau te liggen als de overeenkomstige percentages van de commune criminelen (zie tabel 2).

De stelling dat voetbalvandalen geen selecte groep jongeren vormen, maar voor een niet onbelangrijk deel bestaan uit dezelfde jongeren die "gewone" delicten begaan, wordt met de in deze paragraaf vermelde bevindingen ondersteund.

Tabel 2: Het strafrechtelijk verleden van voor de rechter verschenen voetbalvandalen in vergelijking met het strafrechtelijk verleden van alle wegens misdrijven inzake het WvSr. voor de rechter verschenen verdachten, per leeftijds categorie

	12 t/m 16 jaar		17 en 18 jaar		19 jr en ouder	
	n	%	n	%	n	%
voetbalvandalen (misdrijven)	30	17	38	47	72	60
"gewone" delinquenten	4061	17	5349	33	36165	60

n = totaal aantal voor de rechter verschenen

% = percentsge dat reeds eerder is veroordeeld

4 Strafrechtelijke afhandeling van zaken van voetbalvandalisme

4.1 De verzameling van de gegevens

In maart 1988 is begonnen met het verzamelen van de gegevens over de afdoening van voetbalvandalismezaken. Aan alle arrondissementsparketten zijn (per zaak) formulieren gezonden, waarop vooraf de relevante politieke informatie, afkomstig van het CIV, reeds was ingevuld. Verzocht werd het formulier te completeren met de^oontbrekende justitiële gegevens. Tabel A⁶ geeft een overzicht van de aantallen per arrondissement. Hierbij zijn de zaken die door de parketten zijn overgedragen, ingedeeld bij de arrondissementen die de zaken uiteindelijk hebben afgedaan of nog moeten afdoen.

In oktober 1988 was het van 366 zaken (71%) bekend hoe ze zijn afgedaan. Dat wil niet zeggen dat de overige zaken allemaal nog in behandeling zijn. Van 14% van alle zaken kon namelijk het parketnummer niet uit de administraties worden afgeleid en zal dus niet kunnen worden nagegaan hoe ze zijn afgedaan. Een niet onaanzienlijk deel van deze zaken betreft overtredingen. Voor vele parketadministraties bleek het in de praktijk ondoenlijk te zijn de afzonderlijke overtredingen te traceren.

In tabel B is voor de verschillende wetten weergegeven in welke mate informatie omtrent de afdoening is verkregen.

4.2 Inverzekeringstelling en inbewaringstelling

In 26% van de 478 gevallen waarvan hieromtrent gegevens bekend zijn, werd de verdachte in verzekering gesteld door de politie. De verdachten van openlijke geweldpleging werden in meer dan de helft van de gevallen in verzekering gesteld. Tabel C geeft een volledig overzicht per wetsartikel. Een inverzekeringstelling werd niet vaak gevolgd door een inbewaringstelling: 20 maal, waarvan er vier direct werden geschorst.

⁶ De alfabetisch aangeduide tabellen zijn alle in de bijlage opgenomen.

4.3 De afdoeningsmodaliteit

4.3.1 Afdoening door officier van justitie of rechter

in formele zin zijn twee afdoeningsmodaliteiten te onderscheiden: afdoening door de officier van justitie en afdoening door de rechter na dagvaarding van de verdachte door de officier. Omdat een niet onaanzienlijk deel van de voetbalvandalen minderjarig is, zal de rechter evenwel ook in zaken die door de officier zijn afgedaan, regelmatig door middel van het driehoeksoverleg zijn gekend.

Laten we de beslissing tot overdacht naar een ander parket buiten beschouwing ten-einde dubbeltellingen te voorkomen, dan blijkt dat de officier van justitie 40% van de zaken zelf heeft afgedaan, terwijl in 60% van de gevallen een dagvaarding volgde of de zaak werd gevoegd.

Een meer specifieke opsomming van de afhandeling van zaken geeft tabel 3, waarbij een onderscheid is gemaakt in misdrijven en overtredingen.

Tabel 3: Afdoening van misdrijven en overtredingen

	misdrijven		overtredingen		totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
technisch sepot	52	18,8	14	15,7	66	18,0
beleidssepot	30	10,8	2	2,2	32	8,7
transactie	29	10,5	19	21,3	48	13,1
vrijspraak, dagvaarding nietig	8	2,9	5	5,6	13	3,6
overdracht buitenland	2	0,7	1	1,1	3	0,8
voeging	12	4,3	-	-	12	3,3
schuldigverklaring	144	52,0	48	53,9	192	52,5
totaal	277	100	89	100	366	100

4.3.2 Sepots en transacties

In 18% van de gevallen heeft de officier van justitie besloten de zaak terzijde te leggen op *technische* gronden. Meestal betrof het zaken met onvoldoende wettig bewijs. Ook werd een deel wegens verjaring geseponeerd. Het ging daarbij om overtredingen begaan door minderjarigen, die bij vervolging binnen acht maanden afgehandeld moeten zijn. Een aantal malen lukte dat niet, mede als gevolg van het verstrijken van een deel van de termijn, doordat de verdachte het vastgestelde transactiebedrag niet betaalde.

De officier van justitie zag in nog eens 22% (80 gevallen) af van vervolging. Toch bleven de misdrijven en overtredingen van de verdachten in die gevallen meestal niet ongestraft:

- 53 verdachten moesten eerst een geldbedrag betalen, vrijwel altijd in de vorm van een transactie (gemiddeld f 95,-). In één zaak moeten vijf verdachten ieder een schadevergoeding van f 500,- betalen alvorens hun zaken worden geseponeerd.
- Voor 9 verdachten is een dienstverleningsproject gezocht. Hun strafzaken worden onvoorwaardelijk geseponeerd, indien zij de werkzaamheden naar tevredenheid verrichten.
- In slechts 18 gevallen werd de zaak zonder voorwaarden geseponeerd .

Tabel D geeft een volledige opsomming van de sepotgronden.

4.3.3 *Niet-schuldigverklaringen door de rechter*

In enkele gevallen (13) is de verdachte, nadat de zaak ter zitting is gebracht, niet schuldig bevonden aan hetgeen hem te laste was gelegd. Elf van hen werden vrijgesproken, bij twee anderen werd de dagvaarding nietig verklaard.

4.3.4 *Schuldigverklaringen*

Met uitzondering van twee zaken werd, na schuldigverklaring, steeds een straf opgelegd. Eén op de zes à zeven voetbalvandalen die door de rechter werden gestraft, moest een periode achter slot en grendel. De gemiddelde duur van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf bedroeg 4 weken, het maximum was 5 maanden. Zelden werd er uitsluitend een onvoorwaardelijk vrijheidsstraf gegeven. Regelmatig werd er een voorwaardelijk gedeelte aan toegevoegd. Nog vaker was de vrijheidsstraf geheel voorwaardelijk, eventueel aangevuld met een onvoorwaardelijke boete. De laatstgenoemde straf werd bovendien ook zonder de combinatie met een voorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd. In totaal moesten 103 van de 190 gestraften een (deels) onvoorwaardelijke boete betalen. Het gemiddelde (onvoorwaardelijk opgelegde) boetebedrag lag op f 260,-. Tabel 4 geeft een opsomming van de opgelegde hoofdstraffen.

Tabel 4: De aard van de opgelegde hoofdstraffen door de rechter

	abs.	%
vrijheidsstraf		
geheel onvoorwaardelijk	9	5
deels voorwaardelijk	20	11
geheel voorwaardelijk	48	25
boete		
geheel onvoorwaardelijk	72	38
deels voorwaardelijk	13	7
geheel voorwaardelijk	10	5
boete onvoorwaardelijk + vrijheidsstraf voorwaardelijk	18	9
totaal	190	100

Uit de tabel kan worden afgeleid dat er in bijna 60% van de gevallen, eventueel naast een onvoorwaardelijke, een *voorwaardelijke* straf werd opgelegd. Bij iedere voorwaardelijke straf horen algemene voorwaarden, zoals het niet opnieuw plegen van een delict tijdens de proeftijd. De specifieke behandeling van vnetbalvandalen door de rechterlijke macht blijkt echter veel meer uit een aantal *bijzondere voorwaarden* die vrijwel zonder uitzondering zijn opgelegd aan vandalen met een voorwaardelijke straf:

- een verbod om bepaalde voetbalwedstrijden in een bepaalde periode te bezoeken en/of zich op bepaalde tijdstippen op wedstrijddagen te melden op het politiebureau (61 keer opgelegd);
- het verrichten van dienstverlening (25 keer);
- het betalen van schadevergoeding (11 keer opgelegd).

4.3.5 *Alle onvoorwaardelijk opgelegde sancties*

In de zaken waarvan de afdoening bekend was, volgde in 76% van de gevallen een rechterlijke uitspraak of een sanctie opgelegd door de officier van justitie. Als we ons beperken tot de onvoorwaardelijk opgelegde hoofdstraffen, de dienstverleningen, transacties, schadevergoedingsverplichtingen en bezoekverboden/meldingsplichten, dus alle gevallen waarin de vandaal daadwerkelijk gevolgen ondervond van de door hem gepleegde strafbare feiten, dan blijkt dat twee derde van het aantal vandalen werd gestraft. Tabel 5 geeft een kwantitatief overzicht. In de gevallen zonder onvoorwaardelijk opgelegde sanctie, volgde veelal geen vervolging vanwege gebrek aan bewijs of sprak de rechter de verdachte vrij. In een klein aantal zaken volgde een louter voorwaardelijke

straf zonder bijzondere voorwaarden of een beleidssepot zonder aanvullende sanctie.

Tabel 5: Onvoorwaardelijk opgelegde sancties door officier van justitie of rechter *

(deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf	29
(deels) onvoorwaardelijke geldelijke sanctie (boete, transactie)	141
schadevergoeding	16
dienstverlening	34
bezoekverbod/meldingsplicht	61

* Sommige verdachten zijn meer onvoorwaardelijke sancties opgelegd.

4.3.6 *Afdoening per delicttype*

In tabel E zijn de afdoeningen per delicttype weergegeven. Vooral bij geweldplegers tegen goederen worden zaken veelvuldig geseponeerd wegens gebrek aan bewijs. In hoofdstuk 2 is reeds geconstateerd dat aangehouden personen die werden verdacht van vernielingen, relatief ook minder vaak werden geverbaliseerd en overgedragen aan justitie. Zowel politie als justitie laten dus een groot deel van de aangehouden verdachten van vernieling en openlijk geweld tegen goederen vrij wegens gebrek aan voldoende bewijs. Het betreft hier vooral gevallen waarin het interieur van een bus of treinwagon wordt vernield. In zulke situaties is het vaststellen van de dader een moeilijke aangelegenheid.

4.3.7 *De afdoening in vergelijking met andere misdrijven*

De resultaten krijgen meer betekenis als ze worden afgezet tegen de afdoeningsgegevens van *andere* zaken. Een vergelijking is alleen mogelijk voor misdrijfzaken (tabel 6).

Opvallend is dat de voetbalzaken minder vaak op beleidsgronden worden geseponeerd dan andere misdrijven. Er wordt dus weinig door de vingers gezien. Wel zijn er verhoudingsgewijs meer zaken op technische gronden geseponeerd. Ofschoon de politie al de helft van de aangehoudenen laat gaan, worden aan justitie kennelijk nogal wat personen doorgezonden tegen wie onvoldoende bewijsmateriaal voorhanden is (zie paragraaf 4.3.2).

Tabel 6: Afdoening van voetbalmisdrijven gepleegd in 1987 vergeleken met alle afdoeningen in 1986 inzake misdrijven

	voetbalmisdrijven*		alle misdrijven**	
	abs.	%	abs.	%
technisch sepot	52	19,0	29104	13,5
beleidssepot	30	10,9	37552	17,4
transactie	29	10,5	26471	12,3
vrijspraak, dagvaarding nietig	8	2,9	9531	4,4
voeging	12	4,4	36289	16,8
schuldigverklaring	144	52,4	76648	35,6
totaal	275	100	215595	100

* Excl. de twee overdrachten naar het buitenland

** Bron: CBS

Tot slot komen in zaken tegen voetbalvandalen zeer weinig voegingen met andere strafzaken tegen de betreffende verdachten voor. Aan het grote verschil tussen de beide percentages schuldigverklaringen moet daarom niet te veel waarde worden toegekend. Meestal zal een gevoegde zaak immers ook leiden tot een schuldigverklaring.

Tegen een vergelijking tussen de afdoening van voetbalmisdrijven en de afdoening van alle misdrijven zijn wel bezwaren aan te voeren. Het was evenwel niet mogelijk om de laatstgenoemde groep te beperken tot bijvoorbeeld de misdrijven van het Wetboek van Strafrecht of het delict openlijke geweldpleging. Volledig vergelijkbare gegevens van deze rubrieken zijn voor 1987 (nog) niet voorhanden. Wel kan uit de CBS-statistieken worden afgeleid dat zaken uit de Wegenverkeerswet, zoals "rijden onder invloed", relatief weinig worden geseponeerd, hetgeen automatisch inhoudt dat er voor de groep misdrijven WvSr. hogere sepotpercentages gelden dan voor de totale groep misdrijven. Als we uitsluitend kijken naar de afdoening van het delict openlijke geweldpleging, een delict waarvan ook veel voetbalvandalen werden verdacht, dan pakt de vergelijking nog anders uit. Uit speciaal voor het WODC vervaardigde uitdraaien van het CBS over het jaar 1985 kan worden opgemaakt dat dit delict nog vaker wegens gebrek aan voldoende bewijs wordt geseponeerd dan zaken tegen voetbalvandalen. Dat een betrekkelijk groot aantal voetbalmisdrijven op technische gronden wordt geseponeerd, lijkt dus het onontkoombare gevolg van de aard van veel voetbalvandalismezaken.

4.3.8 Overdrachten

Zoals hiervoor reeds werd aangetekend, zijn de beslissingen tot overdracht naar een ander parket in de tabellen niet opgenomen. Niettemin moet vermeld worden dat 17% van de getraceerde zaken, eerst in een ander arrondissement is ingeschreven. Landelijk ligt dit percentage al jaren lager: nog geen 5%. Dit verschil is te meer opvallend, omdat in maart 1986 de Procureurs-Generaal nieuwe richtlijnen hebben geformuleerd ten aanzien van het beleid in zaken tegen strafrechtelijke minderjarigen. In beginsel moeten minderjarigen die in groepsverband elders dan in het arrondissement van hun woonplaats misdrijven plegen, berecht worden voor het gerecht waar het delict is gepleegd. Expliciet wordt daarbij vermeld dat met name gedacht moet worden aan onder meer jeugdige bezoekers van voetbalwedstrijden, omdat vooral in deze categorie van zaken een snel en adequaat optreden van justitie is gewenst.

Eveneens opvallend is dat meer dan drie kwart van de 76 overdrachtzaken uiteindelijk niet tot een vervolging leidde.

5 De afhandelingsduur

5.1 De totale afhandelingsduur

Bij de zaken waarvan de afdoening in oktober 1988 bekend was, bedroeg de gemiddelde periode tussen het plegen van het delict en de afdoening door officier van justitie of rechter bijna zes maanden. Dit cijfer geeft een wat geflatteerd beeld van de werkelijkheid. In het vorige hoofdstuk is opgemerkt dat een deel van de zaken niet traceerbaar is (14%) en een deel nog niet was afgedaan (15%). De nog niet afgedane zaken zullen minimaal een afhandelingsduur kennen van 9 maanden, zijnde het tijdsinterval tussen de uiterlijke pleegdatum (december 1987) en de sluitingsdatum van de verzameling van afloopberichten (oktober 1988). Deze zaken zullen de gemiddelde afhandelingsduur uiteindelijk met ten minste twee maanden verlengen.

In tegenstelling tot het gemiddelde kan de mediaan, ondanks de nog ontbrekende informatie, wel nauwkeurig worden vastgesteld. Zo is 50% van de zaken binnen 7 maanden afgedaan, de rest heeft meer tijd gekost of gaat meer tijd kosten. De grote variatie van de variabele "afhandelingsduur" komt goed tot uitdrukking als ook het eerste en derde kwartiel in ogenschouw worden genomen. Dan blijkt dat de eerste 25% procent van de zaken binnen twee maanden is afgedaan, terwijl de laatste 25% minimaal 11 maanden kost. Tot die laatste groep zijn vrijwel alle zaken die in oktober 1988 nog niet waren afgedaan, gerekend. Daarbij gaat het soms om feiten die reeds in het seizoen 1986/1987 zijn gepleegd, zodat de afhandelingsduur kan oplopen tot anderhalf à twee jaar.

5.2 De afhandelingsduur van politie en justitie

Bovenstaande cijfers zeggen zonder nadere analyse niet zo veel. Allereerst is het van belang om vast te stellen welke instantie de meeste tijd nodig heeft: de politie of de rechterlijke macht? De bewegingen van risicovolle supportergroepen worden doorgaans van begin tot eind nauwlettend gevolgd door de (spoorweg)politie. Strafbare feiten worden vaak door politiefunctionarissen persoonlijk geconstateerd. Als er aanhoudingen

worden verricht, zijn die vaak op heterdaad. In sommige gevallen (bv. bij ME-charges) is de situatie te explosief of te ondoorzichtig om de daders (direct) aan te houden. Wel kunnen er daders worden herkend die vervolgens later op de dag of op de dag erop kunnen worden aangehouden. Tot slot zal een minderheid worden aangehouden na een meer tijd vergend opsporingsonderzoek, volgend op verklaringen van slachtoffers, getuigen of medeverdachten of de analyse van videobeelden. Het zal dan ook weinig verbazing wekken dat de politie er gemiddeld beduidend korter over doet dan de justitiële instanties. Hoeveel tijd de politie nodig heeft om een zaak af te ronden, is lang niet altijd precies bekend. Op de registratieformulieren van het CIV is in bijna de helft van de gevallen namelijk niet vermeld op welke datum de politie het proces-verbaal doorzond naar het openbaar ministerie. Die vraag bleef in veel gevallen oningevuld, omdat ernaar is gestreefd het registratiebestand zo up-to-date mogelijk te houden. Het CIV wordt al vaak vóór de definitieve afronding en verzending van het proces-verbaal in kennis gesteld van één of meer aanhoudingen. Deze handelwijze wordt vooral gevolgd bij zaken die meer tijd vergen, bijvoorbeeld omdat er veel verdachten zijn aangehouden. In tegenstelling tot de verzenddatum van het proces-verbaal naar het parket, is de inschrijfdatum in het parketregister meestal wel bekend. In de gevallen dat beide data bekend waren, bleek 75% van de zaken binnen één week na verzending te zijn ingeschreven. Dat betekent dat de inschrijfdatum in de regel niet veel afwijkt van de verzenddatum en dus de einddatum van het politiewerk redelijk benadert. Binnen drie dagen na het plegen van het delict, blijkt 25% van de zaken in het parketregister te zijn ingeschreven. Na drie à vier weken geldt dit voor 50% en na drie maanden is 75% bij het openbaar ministerie bekend. Als we deze termijnen vergelijken met de in de vorige paragraaf vermelde termijnen, dan is het duidelijk dat de totale afhandelingsduur vooral wordt bepaald door de tijd die ligt tussen inschrijving op het parket en de afdoening door justitie. Het onderzoek toont verder aan dat het overdragen van zaken van het ene parket naar het andere, de justitiële behandelingsduur gemiddeld met een maand of twee verlengt. Dit komt overeen met het landelijk gemiddelde voor alle misdrijven (bron: CBS).

5.3 De justitiële afhandelingsduur en aard van de afdoening

De vraag is nu of de aard van de beslissing van de officier van justitie (vervolgen of niet vervolgen) ook samenhangt met de afhandelingsduur. CBS-gegevens tonen aan dat dit voor alle afgedane misdrijven in Nederland zeker opgaat. Al jarenlang is de gemid-

delde afhandelingsduur bij vervolgte misdrijven twee maal zo lang als bij niet-vervolgde zaken. Op basis van het op dit moment beschikbare cijfermateriaal kan gesteld worden dat er ook bij de afhandeling van voetbalvandalismezaken verschil is, zij het minder evident. De gemiddelde afhandelingsduur van niet-vervolgde voetbalzaken zal bijna op hetzelfde niveau uitkomen als dat wat geldt voor alle niet-vervolgingen in Nederland. De scores van de afdoeningen door het openbaar ministerie vertonen op de variabele justitiële afhandelingsduur een zeer gelijkmatig verloop. Het eerste half jaar wordt iedere maand ongeveer 15% van de zaken afgedaan. Alleen de laatste 10 tot 20 procent die langer duurt dan een half jaar, varieert sterk in afhandelingsduur. De termijn bij voetbalvandalen die voor de rechter moeten verschijnen, is langer dan de afhandelingsduur van niet-vervolgde voetbalvandalismezaken. Gedagvaarde voetbalvandalen ondergaan gemiddeld wel een wat snellere behandeling dan anderen die zich voor de rechter moeten verantwoorden. Hoeveel sneller dat gemiddeld is, kan (nog) niet gezegd worden. Nog niet alle zaken zijn afgedaan en er zijn aanwijzingen dat het aantal dagvaardingen in deze openstaande zaken relatief groot is. Maar zelfs al zou het in vrijwel al deze langlopende zaken om vervolgingen gaan, dan nog is het zeer onwaarschijnlijk dat de gemiddelde afhandelingsduur uiteindelijk het landelijk gemiddelde zal benaderen. Heel opvallend bij deze groep verdachten is het grillige patroon van de scores op de variabele justitiële afhandelingsduur. Binnen één maand is al 25% afgedaan, maar na een half jaar moet nog de helft voor de rechter verschijnen. Voor een deel van de verdachten geldt dus duidelijk een lik-op-stuk-beleid, andere verdachten ondergaan kennelijk geen prioriteitsbehandeling.

Bijlage

Tabel A: Aantal zaken per arrondissement

	abs.	%
Den Bosch	167	32,5
Rotterdam	67	13,0
Amsterdam	43	8,4
Arnhem	35	6,8
Breda	29	5,6
Den Haag	25	4,9
Utrecht	24	4,7
Roermond	22	4,3
Maastricht	21	4,1
Alkmaar	16	3,1
Dordrecht	15	2,9
Zwolle	14	2,7
Zutphen	11	2,1
Haarlem	10	1,9
Almelo	6	1,2
Leeuwarden	2	0,4
Groningen	2	0,4
Assen	1	0,2
militaire rechtspraak	4	0,8
totaal	514	100

Tabel B: Aantal zaken met en zonder justitiële informatie

	met info		zonder info		totaal abs. (=100%)
	abs.	%	abs.	%	
Wetboek van Strafrecht	283	79,5	73	20,5	356
APV	45	69,2	20	30,8	65
vervoerswetten	19	33,9	37	66,1	56
wapenwetten	18	54,5	15	45,5	33
Regl. Gevaarl. Stoffen	1	25,0	3	75,0	4
totaal	366	71,2	148	28,8	514

Tabel C: Inverzekeringgesteldten naar artikel Wetboek van Strafrecht

art. 141 : openlijke geweldpleging	105
art. 311 : diefstal in vereniging en/of met braak	4
art. 302 : zware mishandeling	6
art. 285 : bedreiging	3
art. 180 : verzet	2
overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	3
totaal	123

Tabel D: Sepotgronden

technische sepot tstaal	66
- geen of onvoldoende wettig bewijs	52
- overtreding verjaard	9
- ten onrechte als verdachte vermeld	3
- feit is niet strafbaar	2
beleidssepots tstaal	32
- met dienstverlening	9
- verhouding benadeelde geregeld (meestal schade vergoed)	8
- gering aandeel in feit	4
- oud feit (overtreding bijna verjaard)	2
- onvoldoende nationaal belang (buitenland)	2
- gering feit	1
- geringe strafwaardigheid feit	1
- leeftijd van de verdachte	1
- reeds recent bestraft	1
- verdachte reeds benadeeld (hondebeet)	1
onbekende sepotgrond	2

Tabel E: Afdoening per type delict

	geweld per- sonen	poten- tieel geweld pers.	overige agressie personen	geweld goe- deren	dief- stal	averig	onbekend type misdrijf	totaal
technisch sepot	19	1	4	25	2	12	3	66
beleidssepot	7	-	1	8	3	3	10	32
transactie	16	3	8	9	6	5	1	48
vrijspraak, dagvaarding nietig	5	5	2	1	-	-	-	13
overdracht buitenland	1	1	-	-	-	-	1	3
voeging	7	1	1	2	1	-	-	12
schuldigverklaring	76	14	30	30	11	15	16	192
totaal	131	25	46	75	23	35	31	366